

LIELĀ DUMPJA

biotopu atjaunošana
divos piekrastes
ezeros Latvijā

Restoration of

BITTERN HABITATS

in two coastal lakes in Latvia

E
N
G
U
R
E

Buklets izdots:
projektā «Lielā dumpja
biotopu atjaunoša-
na divos piekrastes
ezeros Latvijā (LIFE
COASTLAKE)»

Izdevējs: Latvijas Dabas fonds

Foto: Daiga Brakmane,
Mārtiņš Kalniņš,
Edmunds Račinskis,
Jānis Jansons,
Gastons Lakombs
(*Gaston Lacombe*),
Andris Jermuts

Buklets iespiests:
uz videi
draudzīga
papīra

Latvijas Dabas fonds:
www.ldf.lv

2015. gads

Projekts

«Lielā dumpja biotopu
atjaunošana divos
piekrastes ezeros Latvijā»,
LIFE12 NAT/LV/000118,
LIFE COASTLAKE

Īstenotājs:

Latvijas Dabas fonds

Partneri:

Engures ezera dabas
parka fonds un
Pasaules Dabas Fonds

Projekts notiek:

Papes ezerā un
Engures ezerā

Finansētāji:

Eiropas Komisijas
LIFE+ programma,
Latvijas vides
aizsardzības fonds
un projekta partneri

Projekta laiks:

01.09.2013.–31.08.2017.

Project

«Restoration of Bittern
habitats in two coastal
lakes in Latvia»,
LIFE12 NAT/LV/000118,
LIFE COASTLAKE

Main partner:

Latvian Fund for Nature

Partners:

Lake Engure Nature
Park Fund,
Pasaules Dabas Fonds

Project Area:

Lake Engure and Lake Pape

Financed by:

LIFE+ Programme of
the European Commission,
Latvian Environmental
Protection Fund
and project partners

Duration of the Project:

01.09.2013.–31.08.2017.

**Pasaules
Dabas
Fonds**
sadarbībā ar

MĒRĶIS

Aizsargāt un saglabāt lielo dumpi Latvijā un pārējā Eiropas Savienībā (ES), uzlabojot dzīvotnes (dzīvesvietas, barošanās un ligzdošanas vietas) atbilstoši kopējam ES Sugu aizsardzības plānam.

THE AIM OF THE PROJECT

Based on the Species Protection Plan of the European Union, to improve the protected status of the bittern in Latvia and the European Union.

The booklet is published:
within the scope of
the project «Restoration of Bittern habitats in two coastal lakes in Latvia (LIFE COASTLAKE)»

Publisher: Latvian Fund
for Nature

Photo: Daiga Brakmane,
Mārtiņš Kalniņš,
Edmunds Račinskis,
Jānis Jansons,
Gaston Lacombe,
Andris Jermuts

The booklet has been printed:
on environmentally
friendly paper

Latvian Fund for Nature:
www.ldf.lv

2015

ENGURES EZERĀ

Engures ezerā lielajam dumpim piemērotas dzīvotnes atjaunošana ir arī ezera ilgtspējīgas apsaimniekošanas pasākumi, kas palīdzēs saglabāt ezera daudzveidību un dzīvotspēju. Tas nozīmē, ka projektā:

- ➔ vienlaidu niedru masīvu fragmentēs, to pļaujot un tādējādi atjaunojot mozaīkveida ainavu ezera aizaugušajās daļās;
- ➔ pētīs, kā lietderīgi izmantot ezera biomasu vietējā uzņēmējdarbībā – analizēs ES pieredzi un vērtēs atsevišķu pasākumu īstenošanas ekonomiskos aspektus;
- ➔ sistemātiski uzskaitīs putnus, pētīs ūdens kvalitāti, lielā dumpja barības bāzi, analizēs, kā dažādās dzīvotnes veido Engures ezera unikālo ainavu, kāda ir ezera veģetācija;
- ➔ izveidos īpašu demonstrācijas vietu, kurā varēs iepazīties ar ezerā veiktajiem apsaimniekošanas pasākumiem;
- ➔ stāstīs par ezeru un lielo dumpi ekskursijās, fotoizstādē un dokumentālā filmā.

THE OBJECTIVES OF THE PROJECT IN LAKE ENGURE

In order to restore habitats suitable for the Great Bittern and to contribute to sustainable management of lake Engure, the following works will be performed:

- ➔ Fragmentation of massive reed stands and restoration of the mosaic landscape in the lake's overgrown parts.
- ➔ Monitoring of the number of Great Bittern in the lake, quality of water and the bittern's food basis.
- ➔ Analysing the spatial structure of the habitats and studying the lake's vegetation.
- ➔ Setting up a demonstration site.
- ➔ Organizing educational excursions, a mobile photography exhibition and screenings of a documentary film about the Great Bittern.
- ➔ Performing studies on the use of the lake's biomass: analysis of the experience and economic aspects.

ATCERIES!

LIELAJAM DUMPIM VAJAG
TO PAŠU, KO IKVIENAI DŽĪVAI
RADĪBAI, ARĪ MUMS,
CILVĒKIEM – TĪRU ŪDENI,
PIETIEKAMU BARĪBU UN
PIEMĒROTU VIETU SAVA
MĀJOKĻA – LIGZDAS –
VĪŠANAI UN MAZUĻU
IZAUDZINĀŠANAI.

LIELAIS DUMPIS

Botaurus stellaris

Lielais jeb Eirāzijas dumpis *Botaurus stellaris* ir vidēja auguma gārņu dzimtas putns, kas vēl 19. gs. Latvijā bija visai parasts. 20. gs. meliorācija un lauksaimniecības ķimizācija putnus lēni nīdēja visā Eiropā, un pašlaik Latvijā sastopami vairs tikai 390 – 771 vokalizējoši (dziedoši) tēviņi. 2014. gada pavasarī Engures ezerā saskaitīti 19 vokalizējoši lielo dumpju tēviņi, kas šai vietai ir ievērojams skaits.

Pavasārī krēslas stundās no dažādu ūdenstilpju niedrājiem reizēm atskan zema, dobja skaņa, it kā gaudotu ļoti liels suns, mautu vērsis vai vējš svilpotu tukšā pudelē. Lielais dumpis, noslēpies niedrēs, dzied savu rieta dziesmu, un viņa savdabīgā balss dzirdama pat piecu kilometru attālumā. Bet ieraudzīt pašu putnu ir ļoti grūti, jo raibais, dzeltenī brūnais apspalvojums saplūst ar niedrēm, un briesmu gadījumā putna sastingušais, uz augšu pastieptais ķermenis ar stīvo kaklu un izliekto knābi vairāk līdzinās niedru kušķim, nevis dzīvai radībai.

Lielais dumpis dzīvo seklos, ar niedrēm aizaugušos ezeros un dīķos, kuros niedru audzes mijas ar atklātu ūdens virsmu. Dienas laikā putns, lēnām bradājot pa seklu ūdeni, niedrājos medī zivis, vardes un citus abiniekus, kā arī ūdens bezmugurkaulniekus. Lielais dumpis var nomedīt arī sīkus zīdītājus un putnus.

Latvijā lielais dumpis ligzdo vai apstājas atpūsties caurceļojot, tomēr arvien biežāk cilvēki ziņo arī par Latvijā ziemojošiem putniem, īpaši valsts rietumu un centrālajā daļā.

Pašlaik lielā dumpja skaita stabilitāti Engures ezerā apdraud ezera aizaugšana – tas zaudē savu atklāto ūdens klajumu, pārvēršoties par vienlaidus aizaugušu niedrāju masīvu, kurā nedzīvo zivis – lielā dumpja barības bāze.

KEEP IN MIND!

THE BITTERN NEEDS THE SAME THINGS EACH OF US DOES, NAMELY, CLEAN WATER, ENOUGH NUTRITION AND A SUITABLE DOMICILE, IN THE BIRDS' CASE – FOR NEST MAKING.

THE GREAT OR EURASIAN BITTERN

Botaurus stellaris

On spring evenings and twilight hours, a low, hollow sound occasionally originates out of the reeds of various waterbodies. The sound is similar to that made by an ox or the wind whistling in an empty bottle. However, the sound is not made by an ox or the wind, the sound is made by the bittern, who, hidden in the reeds, is singing its rutting song. The peculiar voice of the bittern can be heard as far as five kilometres away, yet, it is very difficult to see the bird since it has masked itself well within the reeds. Hiding is not only helped by the motley, yellow-brown feathering, but also by behaviour: when in danger, the bird straightens itself, stretches its neck and beak upwards and stands without moving.

The bittern are restricted to a single habitat – wet reedbeds, where the water's surface and reed stands alternate. Slowly paddling through the shallow water, the bittern hunts in the shelter of reeds at the edge of pools and disches. The bittern feeds on fish, amphibians and water invertebrates, but it will not find fault with small mammals and birds.

In Latvia, the bittern both nests and migrates; more and more often the wintering of the bittern in Latvia is reported, particularly in the western and central part of Latvia.

The Great or Eurasian Bittern *Botaurus stellaris* is a medium size bird of the heron family. Until the 19th century, the bird was relatively common in Latvia. Today, the population of the bittern has decreased, and, presently, there are only 390 – 771 booming males. In the Spring of 2014, nineteen booming bittern males were accounted for in Lake Engure.

The main threat to the species

Overgrowth in the lake. This affects the mosaic landscape (open ditches with wet reedbeds) the bittern needs and the availability of food.

ENGURES EZERS

Lībiešu un prūšu valodā Engures vārds nozīmē «zušu ezers». Ap 19 km platais un līdz 4,5 km garais ezers ir lielākais Latvijas piejūras ezers. Tā kopējā platība 20. gs. vidū bija ap 45 km², bet patlaban daudzi kādreizējie krastam piegulošie seklūdens rajoni, aizaugot ar niedrēm, ir pārvērtušies zemajos purvos, un biežāk minētā ezera platība ir tikai 35 km².

Ezers ir ļoti sekls, tā dziļums nepārsniedz 2,5 m, bet daudzviet ir tikai 20 cm, un ūdens tajā ir ļoti dziids. Ezera dibenu klāj blīvs mieturaļģu jeb hāru paklājs. Pēc aptuveniem aprēķiniem ap 40% ezera platības klāj virsūdens augājs, galvenokārt niedres.

Ezera aizaugšanas un pārpurvošanās (eutrofikācijas) iemesli ir dažādi. 19. gs. vidū notika ezera līmeņa regulācijas darbi, kas turpinājās arī 20. gs. Izzuda tradicionālā govju ganīšana, un krūmāji lēnām sāka pārņemt seklos ūdeņus. Lielā dumpja izdzīvošanas problēmas ir tikai viens no signāliem, kas liecina, ka ezeram jāpalīdz.

Engures ezera dabas parks

Engures ezers kā ornitoloģiskais liegums ir aizsargājama dabas teritorija jau kopš 1957. gada, bet Engures ezera dabas parks dibināts 1998. gadā. Tas iekļauts Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju vienotajā tīklā *Natura 2000*, atzīts par starptautiski putniem nozīmīgu vietu un Ramsāres konvencijas vietu – starptautiski nozīmīgu mitrāju.

TERITORIJA: – 12,6 tūkst. ha, kas iekļauj Engures ezeru, mežus ap to, purvus un kāpas.

Dabas vērtības

PUTNI: 188 putnu sugas, no kurām 48 ir Eiropā apdraudētas. Migrācijas laikā te iespējams novērot gandrīz visas Latvijā reģistrētās migrējošo putnu sugas.

AUGI: 860 ziedaugu sugas, to skaitā vairums no 32 Latvijā reģistrētajām savvaļas orhideju sugām.

ZIVIS: 5 Eiropā un Latvijā apdraudētas zivju sugas.

DZĪVOTNES: 23 aizsargājami dzīvotņu veidi (biotopi).

LAKE ENGURE

Lake Engure is the largest coastal lake in Latvia. The name Engure means «Lake of Eels» in the Liiv and Prussian languages. The length of the lake is around 19 km (c. 11 miles). The width – 4.5 km, and the overall surface area was approximately 45 square kilometres (c. 17.4 sq mi) in the middle of the 20th century. Nowadays, many shallow water areas adjacent to the shore have turned into fens, having been overgrown with reeds. The lake's surface area most quoted now is only 35 sq.km. (13.5 sq mi).

The lake is very shallow. Its depth does not exceed 2.5 m (8 feet 2 in), but in many places only 20 cm deep (c. 8 inch). The water is serene and lucid. The bottom of the lake is covered by a dense cover of chara, a green alga. It is estimated that approximately 40 % of lake's surface is covered by above-water vegetation, mostly reeds.

The Lake Engure Nature Park

Lake Engure has been protected as an ornithological reserve since 1957, but the Lake Engure Nature Park was established in 1998. It is included in the *Natura 2000* network, a unified EU wide network of nature protection areas, and is designated as an internationally significant bird area (IBA) and a RAMSAR site as a Wetland of International Importance.

Territory: About 12.6 thousand ha (c. 48.6 sq mi), comprising Lake Engure, forests around it, wetlands and dunes.

Nature Values

BIRDS: 188 bird species, 48 of them are endangered in Europe. During migration nearly all migrating bird species registered in Latvia can be observed here.

PLANTS: 860 species of flowering plants, among those a majority of the 32 wild orchid species registered in Latvia.

FISH: Five species endangered in Latvia and Europe.

HABITATS: 23 protected habitat types (biotopes). The main factors contributing to the eutrophication and overgrowth of the lake, which affect the habitats needed by the bittern, are Lake Engure water level regulation works carried out in the middle of the 19th century and continued in the 20th, as well as a decrease in lake coast grazing that used to maintain the open-landscape.

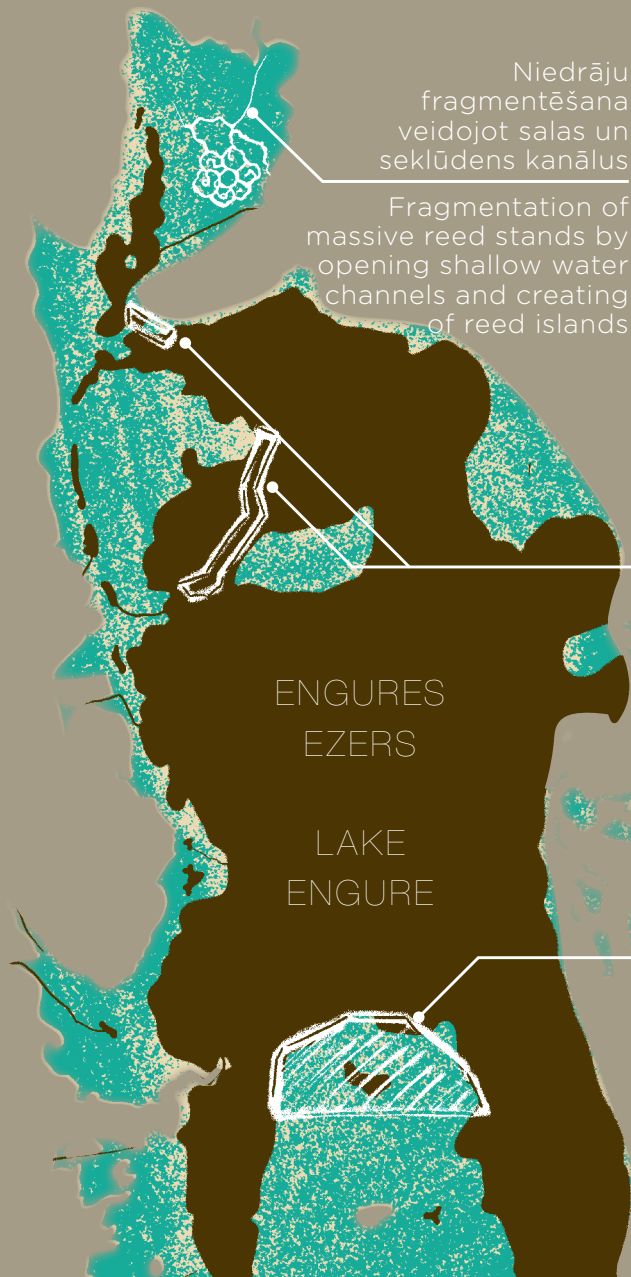

PROJEKTU
«LIELĀ DUMPJA BIOTOPU
ATJAUNOŠANA DIVOS PIEKRĀSTES
EZEROS LATVIJĀ (LIFE COASTLAKE)»
FINANSĒ EIROPAS KOMISIJAS
LIFE+ PROGRAMMA.

THE PROJECT
«RESTORATION OF BITTERN
HABITATS IN TWO COASTAL
LAKES IN LATVIA (LIFE COASTLAKE)»
IS FINANCED BY THE LIFE+
PROGRAMME OF
THE EUROPEAN
COMMISSION.

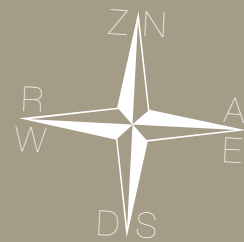
DARBI ENGURES EZERĀ

ACTIVITIES IN LAKE ENGURE

Niedrāju
fragmentēšana
veidojot salas un
seklūdens kanālus

Fragmentation of
massive reed stands by
opening shallow water
channels and creating
of reed islands

Ūdens cirkulācijas
atjaunošana
vienlaidus
niedrāju masīvā

Restoration of
water circulation
in massive reed
stands

ENGURES
EZERS

LAKE
ENGURE

Seklūdens
lāmu veidošana
vienlaidus
niedrāja masīvā

Creation of
shallow water
patches in
monotone
reed stands

LIFE ir ES finanšu instruments, kas atbalsta vides un dabas aizsardzības projektus ES, kā arī dažās kandidātvalstīs un kaimiņvalstīs.

LIFE+ DABAS UN BIOLĒĢISKĀS DAUDZVEIDĪBAS PROJEKTI uzlabo apdraudēto sugu un dzīvotņu aizsardzības statusu. Tie palīdz īstenot ES Putnu un Biotopu direktīvas, *Natura 2000* tīklu un ES mērķi – apturēt dabas daudzveidības izzušanu.

Natura 2000 tīkls izveidots, lai ieviestu ES Putnu un Biotopu direktīvas. To mērķis ir saglabāt ES nozīmes sugas un dzīvotnes tā, lai dzīvotņu aizņemtā teritorijas platība būtu stabila vai paplašinātos, savukārt sugas dabiskais izplatības areāls nesamazinātos un sugas populācija būtu dzīvotspējīga.

The LIFE Programme is the European Union's funding instrument for supporting environment and nature protection projects in the European Union and in several candidate and neighbouring countries.

LIFE+ NATURE AND BIODIVERSITY PROJECTS improve the protection status of endangered species and habitats. They contribute to the implementation of the EU's Birds and Habitats Directives, the *Natura 2000* network and to the EU's goal of halting the loss of biodiversity.

The *Natura 2000* network has been established to implement the EU's Birds and Habitats Directives. These directives are aimed at conserving threatened habitats and species of EU significance so that the habitats area is stabilised or increased and the natural prevalence area was not reduced and the population of a particular species was viable.

Vairāk informācijas:
More information:

 [.ldf.lv](#)
[.eedp.lv](#)
[.pdf-pape.lv](#)

Par lielā dumpja un
citiem niedrāju sugu
novērojumiem
lūdzam ziņot dabas
novērojumu portālā

Report observations
of the bittern and
other reed-residing
species to the nature
observation portal

 [.dabasdati.lv](#)

